

Δημήτρης Γερμανός

Βιογραφικό σημείωμα

Ομότιμος Καθηγητής ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ, Δρ. κοινωνικός ψυχολόγος ΕΕΣΣ, αρχιτέκτονας-ΑΠΘ

Mail : dimitris.germanos@gmail.com

Site: <https://www.espacepedagogie.net/>

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

Γνωστικό αντικείμενο: «Παιδαγωγική: Χώρος και Αγωγή»

Επιστημονική εξειδίκευση: διαμόρφωση και λειτουργία περιβαλλόντων μάθησης

Ακαδημαϊκή και ερευνητική εμπειρία

- ▶ 37 χρόνια ακαδημαϊκής διδασκαλίας σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο
- ▶ 33 χρόνια βασικής και εφαρμοσμένης ερευνητικής δραστηριότητας
- ▶ 40 πιλοτικές παρεμβάσεις παιδαγωγικής και χωρικής αναβάθμισης σχολικών χώρων
- ▶ 20 χρόνια εμπειρία διοίκησης σε ακαδημαϊκό περιβάλλον.

Περιεχόμενα

Ακαδημαϊκή δραστηριότητα

Σπουδές

2

Ακαδημαϊκή εμπειρία

2

Εμπειρία διοίκησης σε ακαδημαϊκό περιβάλλον

4

Συνεργασία με τα Υπουργεία Παιδείας Ελλάδος και Κύπρου

5

Ερευνητικό προφίλ

Επιστημονική εξειδίκευση

6

Διεπιστημονική προσέγγιση στον σχεδιασμό και την αναβάθμιση περιβαλλόντων μάθησης

8

Από την εφαρμοσμένη έρευνα στην πρόταση για νέες κατηγορίες περιβαλλόντων μάθησης στο ελληνικό σχολείο

9

Εξειδίκευση στον διεπιστημονικό σχεδιασμό σχολικών χώρων

10

Επιστημονικές δημοσιεύσεις (επιλογή)

11

Παράρτημα: Εφαρμογή της «προσέγγισης U» με την χρήση της Μεθόδου ΠΣΧ

15

Ακαδημαϊκή δραστηριότητα

Σπουδές

Πτυχία

- 1982 Διδακτορική διατριβή, Ανώτατη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών (École des Hautes Études en Sciences Sociales-EHESS), Παρίσι/ Κέντρο Κοινωνικής Εθνολογίας και Κοινωνικής Ψυχολογίας (Centre d'Ethnologie Sociale et de Psychosociologie -C.E.S.P.), Προσανατολισμός: Κοινωνική Ψυχολογία της Εκπαίδευσης
- 1977 Μεταπτυχιακό δίπλωμα DEA, Ανώτατη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών (EHESS), Παρίσι/ Κέντρο Κοινωνικής Εθνολογίας και Κοινωνικής Ψυχολογίας (C.E.S.P.), Εξειδίκευση: «Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και ψυχοκοινωνικές διαδικασίες (διεπιστημονικές έρευνες)»
- 1976 Μεταπτυχιακό δίπλωμα Μαιτρίζ, Σχολή Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης, 1ο Πανεπιστήμιο Παρισιού, Πάνθεο-Σορβόνη.
- 1973 Πτυχίο Αρχιτέκτονα-Μηχανικού Τμήμα Αρχιτεκτόνων-Πολυτεχνική Σχολή ΑΠΘ

Ξένες γλώσσες

Γαλλικά (άριστα), αγγλικά.

Ακαδημαϊκή εμπειρία

Συνοπτικά

- ▶ 36 χρόνια ακαδημαϊκής διδασκαλίας σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο (Master 2) στην Ελλάδα και κατά περιόδους στην Γαλλία και την Κύπρο. Διεύθυνση διπλωματικών εργασιών και διδακτορικών διατριβών. Επιστημονική περιοχή της ακαδημαϊκής δραστηριότητας: «Παιδαγωγική: Χώρος και Αγωγή».
- ▶ 33 χρόνια βασικής και εφαρμοσμένης ερευνητικής δραστηριότητας.
- ▶ Συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα ακαδημαϊκής συνεργασίας, επικεντρωμένα στην έρευνα, την διδασκαλία και την διαμόρφωση κοινών προγραμμάτων σπουδών.

Ακαδημαϊκές θέσεις

- 1981-82 Ερευνητής στα επιστημονικά προγράμματα του Κέντρου Κοινωνικής Εθνολογίας και Κοινωνικής Ψυχολογίας (C.E.S.P.) της EHESS, ως μέλος της ερευνητικής ομάδας «Διεθνής Συνεργατική Έρευνα», με υπεύθυνο τον Καθηγητή P.-H. Chombart de Lauwe.
- 1989-17 Μέλος ΔΕΠ στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΤΕΠΑΕ) του ΑΠΘ:

Γνωστικό αντικείμενο: Παιδαγωγική: Χώρος και Αγωγή

- ▶ Επίκουρος καθηγητής (1989-93)
- ▶ Αναπληρωτής Καθηγητής (1993-2002)

- 2017-21 ► Καθηγητής (2002 -2017)
- 2018→ ► Μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων (Comité d'Experts Scientifiques), του Εθνικού Οργανισμού Έρευνας (Agence Nationale de la Recherche-ANR), Υπουργείο Ανώτατης Εκπαίδευσης, Έρευνας και Καινοτομίας, Γαλλία.
- Ομότιμος Καθηγητής στο ίδιο Τμήμα

Διδασκαλία

Σε προπτυχιακά προγράμματα σπουδών

- 1989→ Διδάσκων στο ΑΠΘ και κατά περιόδους σε ΑΕΙ στην Γαλλία και την Κύπρο.

Διδασκόμενα μαθήματα:

- «Χώρος και διαδικασίες αγωγής»,
- «Παιδαγωγική οργάνωση του χώρου»
- «Χώρος και εκπαιδευτική διαδικασία στη συνεργατική τάξη»
- «Παιδαγωγικό υλικό και εφαρμογές του»

Σε Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ)

- 2015-19 Διδάσκων στο ΠΜΣ του ΤΕΠΑΕ με τίτλο: «Επιστήμες της Αγωγής», κατεύθυνση «Πολιτισμικές Σπουδές και Περιβάλλοντα Αγωγής για το Παιδί».

Διδασκόμενο μάθημα:

- «Η ανθρωποκεντρική ποιότητα του κτισμένου χώρου»

- 2015-17 Διδάσκων στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών μεταξύ του ΤΕΠΑΕ και του Τμήματος Οικονομικών Σπουδών ΑΠΘ, με τίτλο: «Διοίκηση Ολικής Ποιότητας και Καινοτόμες Εφαρμογές στην Εκπαίδευση».

Διδασκόμενο μάθημα:

- «Εκπαιδευτική πολιτική, καινοτομία και αλλαγή στο σχολικό περιβάλλον».

- 2006-16 Διδάσκων στο Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Μουσειολογίας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ.

Διδασκόμενο Μάθημα:

- «Ανθρωποκεντρική Ποιότητα του Χώρου και Πολιτιστικές Δράσεις»

- 2008-17 Διδάσκων στο Κοινό Ελληνογαλλικό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του ΤΕΠΑΕ, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Maine (Le Mans). Τίτλος του προγράμματος: «Διδακτικές της πολυγλωσσίας και γλωσσικές πολιτικές. Διάδοση των γλωσσών και των πολιτισμών σε πολύγλωσσα περιβάλλοντα»

Διδασκόμενο μάθημα (σε γαλλική γλώσσα):

- «Espace et apprentissage coopératif en classe pluriculturelle»
(Χώρος και συνεργατική μάθηση στην πολυπολιτισμική τάξη)

Διδάσκων στο Διαπανεπιστημιακό-Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του ΤΕΠΑΕ με τίτλο «Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης: ένα σχολείο για όλους».

- 2008-17 Διδασκόμενο μάθημα:
«Ο ρόλος της συνεργατικής μάθησης και η διαχείριση προβλημάτων σχολικής τάξης»
- 1989-09 **Σε άλλα προγράμματα σπουδών**
- Διδασκαλία στο Πρόγραμμα Εξομοίωσης Πτυχίου Νηπιαγωγών, σε όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του
 - Διδασκαλία στο Διδασκαλείο, σε όλη την διάρκεια λειτουργίας του
 - Διδασκαλία σε προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, στην Ελλάδα, την Κύπρο (πρόγραμμα εξομοίωσης), την Γαλλία και την Πορτογαλία, με κεντρικό θέμα την αλλαγή στην σχολική τάξη.
- Διδασκόμενα μαθήματα:
- «Χώρος και εκπαιδευτική διαδικασία στη συνεργατική τάξη»
 - «Η μετάβαση από την παραδοσιακή στη συνεργατική σχολική τάξη: Χώρος και εκπαιδευτική διαδικασία»
- 1998-23 **Διεύθυνση διδακτορικών διατριβών**
- Διεύθυνση 12 διδακτορικών διατριβών
- Διεθνείς σχέσεις και ερευνητικά δίκτυα**
- 1993-22 Διεθνείς συνεργασίες για έρευνα και πιλοτικά δίκτυα διδασκαλίας με μέλη ΔΕΠ από άλλα ΑΕΙ στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Γαλλία, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Μεγάλη Βρετανία.
- Μέλος ελληνικών και διεθνών επιστημονικών ενώσεων και εταιριών.

Εμπειρία διοίκησης σε ακαδημαϊκό περιβάλλον

(επιστημονικές, διοικητικές και οικονομικές αρμοδιότητες)

Ακαδημαϊκές θέσεις

- 2006-09 Πρόεδρος του ΤΕΠΑΕ, μέλος της Συγκλήτου του ΑΠΘ
- 2003-16 Επί 8 χρόνια Διευθυντής του Τομέα Παιδαγωγικής του ΤΕΠΑΕ
- 2013-17 Υπεύθυνος της «Επιτροπής Ερευνητικού Έργου» και κατόπιν της «Επιτροπής Ερευνητικής Πολιτικής του ΤΕΠΑΕ»
- 2015-17 Διευθυντής Σύνταξης του Επιστημονικού Περιοδικού «Διάλογοι!» του ΤΕΠΑΕ
Δικτυακός τόπος: <http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/dialogoi/index>
- 2015-17 Διευθυντής στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών μεταξύ του ΤΕΠΑΕ και του Τμήματος Οικονομικών Σπουδών ΑΠΘ, με τίτλο: «Διοίκηση Ολικής Ποιότητας και Καινοτόμες Εφαρμογές στην Εκπαίδευση».

Υπεύθυνος έργου σε διεπιστημονικά ερευνητικά προγράμματα

1997-17 ► Συντονιστής διεπιστημονικών ερευνητικών ομάδων (παιδαγωγοί, εκπαιδευτικοί, κοινωνιολόγοι, αρχιτέκτονες, μηχανικοί και αρχιτέκτονες τοπίου) σε ερευνητικά προγράμματα της Επιτροπής Ερευνών του ΑΠΘ.

Αντικείμενο: Αναβάθμιση σχολικών χώρων και χώρων της πόλης για παιδιά

► Πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης ΤΕΠΑΕ.

Χρηματοδότηση: ΟΤΑ, ΕΠΕΑΕΚ, ΕΣΠΑ και ιδιωτικούς φορείς .

Συνεργασία με τα Υπουργεία Παιδείας Ελλάδος και Κύπρου

2000-16 Κατά περιόδους, συνεργασία με το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας σε προγράμματα και δράσεις για τον εκσυγχρονισμό του σχολικού χώρου και της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο δημόσιο σχολείο. Ειδικότερα, μέλος των επιτροπών για τα προγράμματα ΣΕΠΠΕ (Σχολεία Εφαρμογών Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης), το Ολοήμερο σχολείο, το «Νέο Σχολείο»

2006 Συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου (υπουργός: Πεύκιος Γεωργιάδης) για την αναβάθμιση του χώρου στο ισχύον πρότυπο για τα διδακτήρια στην Κύπρο.

Συνεργασία με ΟΤΑ και φορείς των εκπαιδευτικών

1998→ Κατά περιόδους, συνεργασία με ΟΤΑ και επιστημονικούς-επαγγελματικούς φορείς των εκπαιδευτικών για πραγματοποίηση επιμορφώσεων και διαλέξεων σχετικά με θέματα διαμόρφωσης, αναβάθμισης και εκπαιδευτικής αξιοποίησης του σχολικού χώρου, στην Ελλάδα και την Κύπρο.

Ερευνητικό προφίλ

Επιστημονική εξειδίκευση:

Διαμόρφωση και λειτουργία περιβαλλόντων μάθησης

Η επιστημονική εξειδίκευση του Δημήτρη Γερμανού **επικεντρώνεται στη διαμόρφωση και λειτουργία περιβαλλόντων μάθησης**. Βασίζεται σε μια διεπιστημονική προσέγγιση που συσχετίζει τον κτισμένο χώρο με τις διαδικασίες μάθησης και την ανάπτυξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η προσέγγιση αυτή αντλεί τα δεδομένα της από τις γνωστικές περιοχές της παιδαγωγικής, της κοινωνικής ψυχολογίας και της αρχιτεκτονικής και επικεντρώνεται στη σχέση της παιδαγωγικής με τον κτισμένο και βιωμένο χώρο. Ο κτισμένος χώρος θεωρείται ως πηγή ερεθισμάτων και απόκτησης βιωματικής εμπειρίας που συναρτώνται με τη διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού.

Η επιστημονική του εξειδίκευση εκτείνεται σε δυο επίπεδα της σχέσης του παιδιού με τον σχολικό χώρο:

1. Στις καλές πρακτικές της παιδαγωγικής αξιοποίησης του σχολικού χώρου, ο οποίος θεωρείται ως πλαίσιο διαδικασιών μάθησης και ανάπτυξης.
2. Στη διαμόρφωση του σχολικού χώρου με παιδαγωγικά, ψυχοκοινωνικά και αρχιτεκτονικά κριτήρια. Ο παιδαγωγικός στόχος είναι η συνεργατική λειτουργία της σχολικής τάξης.

Η τεκμηρίωσή της εξειδίκευσής του συνδέεται με την βασική και εφαρμοσμένη έρευνά του, η οποία παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Έρευνα

33 χρόνια έρευνας για τη σχέση του χώρου με την παιδαγωγική. Οι τομείς και τα πεδία της έρευνας είναι:

Βασική έρευνα

Βασικός τομέας έρευνας

Χώρος και παιδαγωγική

Βασικά ερευνητικά πεδία

- Χώρος και εκπαιδευτική διαδικασία
- Παιδαγωγικός Σχεδιασμός του Χώρου (Μέθοδος ΠΣΧ)
- Η ευελιξία του χώρου ως παράμετρος της δυναμικής της εκπαιδευτικής διαδικασίας
- Η σχέση «παιδί-χώρος» στο σχολείο και την πόλη
- Χώρος και εκπαιδευτική αλλαγή.

Δευτερεύοντες τομείς

Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες της σχολικής τάξης

Διδακτικές μέθοδοι

Μεθοδολογία έρευνας

Δευτερεύοντα ερευνητικά πεδία

- Χώρος και εκπαιδευτική αλληλεπίδραση
- Χώρος και εκπαιδευτική σχέση

Συνεργατική μέθοδος διδασκαλίας και μάθησης/οργάνωση και χρησιμοποίηση του χώρου

Ποιοτικές μέθοδοι εκπαιδευτικής έρευνας.

Εφαρμοσμένη έρευνα

Αντικείμενο. Η εφαρμοσμένη έρευνα του Δημήτρη Γερμανού έχει ως κεντρικό θέμα την σχέση του χώρου με την διαδικασία μάθησης στην σχολική τάξη. Μέχρι σήμερα πραγματοποιήθηκε σε πειραματικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, δηλαδή εσωτερικούς και υπαίθριους σχολικούς χώρους που (ανα)σχεδίασε στην Ελλάδα και την Κύπρο, εφαρμόζοντας τη μέθοδο του «Παιδαγωγικού Σχεδιασμού του Χώρου» (ΠΣΧ), που διαμόρφωσε ο ίδιος.

Στόχος. Αποσκοπεί στη μελέτη, σε πραγματικές συνθήκες, των σχέσεων ανάμεσα στην σχεδιαστική προσέγγιση του χώρου για παιδιά και σε ένα πλέγμα από παιδαγωγικά, ψυχοκοινωνικά και αρχιτεκτονικά κριτήρια, που παρεμβαίνουν στον σχολικό χώρο. Τα κριτήρια αυτά βρίσκονται σε σχέση αλληλεξάρτησης και περιλαμβάνουν:

- Στο παιδαγωγικό επίπεδο, τη μέθοδο διδασκαλίας, τη μαθησιακή διαδικασία και τις απαιτήσεις του αναλυτικού προγράμματος
- Στο ψυχοκοινωνικό επίπεδο, τους τρόπους επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, την εκπαιδευτική σχέση και τις στάσεις που αναπτύσσονται στην τάξη
- Στο αρχιτεκτονικό επίπεδο, την διαρρύθμιση, την αισθητική, τη λειτουργικότητα και την ευελιξία του χώρου

Διαδικασία. Η εφαρμοσμένη έρευνά του ακολούθησε ένα μοντέλο τεσσάρων σταδίων:

1. Πιλοτικές παρεμβάσεις ανασχεδιασμού του σχολικού χώρου, με εφαρμογή της μεθόδου ΠΣΧ
2. Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών
3. Έρευνα-δράση για την βιωματική ολοκλήρωση της επιμόρφωσής τους και
4. Αξιολόγηση της παρέμβασης / παρουσίασής της στην ακαδημαϊκή κοινότητα

Σχέση του εφαρμοσμένου ερευνητικού έργου με την τοπική κοινωνία

Το μεγαλύτερο μέρος του εφαρμοσμένου ερευνητικού έργου του Δημήτρη Γερμανού έγινε μέσω της Επιτροπής Ερευνών του ΑΠΘ, με ερευνητικά projects που του ανατέθηκαν από Δήμους και Κοινότητες ή που εκπονήθηκαν σε συνεργασία με τοπικούς φορείς ύστερα από αίτημά τους (Σχολικές Επιτροπές, Συλλόγους Γονέων, Συλλόγους Διδασκόντων, Διοίκηση της Εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο).

Στην Κύπρο, το 2006, επί υπουργίας Πεύκιου Γεωργιάδη, οι προτάσεις του «Παιδαγωγικού Σχεδιασμού του Χώρου» ενσωματώθηκαν στο κτιριολογικό πρόγραμμα για την κατασκευή των σχολικών κτιρίων.

Έτσι, το εφαρμοσμένο ερευνητικό έργο του είχε επίδραση σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας, επειδή συνδέθηκε με την ικανοποίηση αναγκών για αναβάθμιση του σχολικού χώρου και του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, γενικότερα.

Σχέση έρευνας και διδασκαλίας

Τα συμπεράσματα του ερευνητικού έργου τροφοδοτούν συνεχώς το περιεχόμενο των μαθημάτων του σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, στο ΑΠΘ και στα άλλα ελληνικά και ξένα ΑΕΙ.

Διεπιστημονική προσέγγιση στον σχεδιασμό και την αναβάθμιση περιβαλλόντων μάθησης

Ο ανθρωποκεντρικός σχεδιασμός του σχολικού χώρου: Η προσέγγιση από την πλευρά του χρήστη (Προσέγγιση “U”)

Εφαρμόζοντας τα συμπεράσματα της έρευνάς του και της εξειδικευμένης βιβλιογραφίας, ο Δημήτρης Γερμανός διαμόρφωσε μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση στον σχεδιασμό του σχολικού χώρου, την «[Προσέγγιση από την πλευρά του χρήστη](#)» (Προσέγγιση «U» /the “U” Approach). Βασικό χαρακτηριστικό της είναι ότι στο επίκεντρο του σχεδιασμού του σχολικού χώρου βρίσκονται εξίσου το παιδί-χρήστης του χώρου και οι απαιτήσεις του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Έτσι, η «Προσέγγιση “U”» αποσκοπεί να διαμορφώσει τον σχολικό χώρο ως χώρο του παιδιού, αποκαθιστώντας μια ισορροπία ανάμεσα σ’ αυτό που είναι ο μαθητής και σ’ αυτό που πρέπει να κάνει ο μαθητής.

Η μέθοδος του Παιδαγωγικού Σχεδιασμού του Χώρου (Μέθοδος ΠΣΧ)

Στόχος. Για να εφαρμόσει την «Προσέγγιση “U”», εκπόνησε την μέθοδο του «Παιδαγωγικού Σχεδιασμού του Χώρου». Βασικός στόχος της μεθόδου ΠΣΧ είναι η διαμόρφωση περιβάλλοντος συνεργατικής μάθησης στο πλαίσιο της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας της σχολικής μονάδας.

Διαδικασία. Η θεμελίωση της μεθόδου ΠΣΧ ακολούθησε το μοντέλο των 4 σταδίων της εφαρμοσμένης έρευνας:

1. Πιλοτική παρέμβαση ανασχεδιασμού του χώρου
 - Εκπόνηση μελέτης για τον παιδαγωγικό ανασχεδιασμό ενός συγκεκριμένου χώρου (π.χ. ενός διδακτηρίου).
 - Υλοποίηση της μελέτης στο συγκεκριμένο χώρο, με παρεμβάσεις για να αναδιαταχθεί ο χώρος, λειτουργικά και αισθητικά.
2. Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

Ενδοσχολική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ώστε να μπορέσουν να αξιοποιήσουν τις νέες συνθήκες εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στη διδακτική τους πρακτική.
3. Έρευνα-δράση

Πειραματική λειτουργία των σχολικών τάξεων στις νέες συνθήκες για τρεις έως τέσσερις μήνες. Κατά το διάστημα αυτό, αξιολόγηση της παρέμβασης με έρευνα-δράση-επιμόρφωση, που αφορούσε τις συνθήκες λειτουργίας του νέου χώρου και τη σχέση του με την αλλαγή των πρακτικών, των στάσεων και των αντιλήψεων του εκπαιδευτικού και των μαθητών.
4. Αξιολόγηση /παρουσίαση των αποτελεσμάτων
 - Αξιολόγηση της έρευνας από τους ερευνητές και τους συμμετέχοντες στην έρευνα-δράση.
 - Παρουσίαση της έρευνας με ανακοίνωση σε συνέδριο και με δημοσίευσή της σε επιστημονικά περιοδικά ή Πρακτικά συνεδρίων με σύστημα κριτών.

Αξιολόγηση. Μέχρι σήμερα η μέθοδος ΠΣΧ εφαρμόστηκε πειραματικά σε 90 παρεμβάσεις σε σχολικούς χώρους της Ελλάδας και της Κύπρου.

Η αξιολόγηση των παρεμβάσεων αυτών έδειξε τη θετική επίδραση που έχει η σχέση του παιδιού με τη νέα μορφή του χώρου:

- Στην ενεργητική και δημιουργική συμμετοχή του παιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία
- Στην εφαρμογή της συνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας και μάθησης
- Στη διαμόρφωση θετικού ψυχολογικού κλίματος στην σχολική τάξη.

Από την εφαρμοσμένη έρευνα στην πρόταση για νέες κατηγορίες περιβαλλόντων μάθησης στο ελληνικό σχολείο

Η εισαγωγή νέων τύπων χώρου στο ελληνικό σχολείο

Η εφαρμογή της Μεθόδου ΠΣΧ οδήγησε στην πειραματική εισαγωγή στο ελληνικό σχολείο τριών νέων τύπων σχολικού χώρου, οι οποίοι είναι:

- οι πολυδύναμες αίθουσες διδασκαλίας,
- τα Εκπαιδευτικά-πολιτιστικά Κέντρα και
- οι υπαίθριοι χώροι εκπαίδευσης και πολιτισμού.

Η αξιολόγηση έδειξε ότι αυτοί οι τύποι σχολικού χώρου ευνοούν την ανάπτυξη δραστηριοτήτων μάθησης, εκπαιδευτικών σχέσεων και ενός θετικού ψυχολογικού κλίματος που συνδέονται με την συνεργατική μέθοδο διδασκαλίας και μάθησης. Η συνεισφορά τους στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού σχολείου θεωρήθηκε σημαντική, επειδή συνδέθηκαν με το πέρασμα της σχολικής τάξης από την παραδοσιακή στη συνεργατική μορφή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Οι πολυδύναμες αίθουσες διδασκαλίας

Αυτός ο νέος τύπος σχολικού χώρου αποτελεί μια [μετεξέλιξη της αίθουσας διδασκαλίας](#), η οποία επιτυγχάνεται με την εισαγωγή δυο αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών που συνδέονται με συγκεκριμένες παιδαγωγικές δυνατότητες:

- Το πρώτο είναι η ευελιξία του χώρου, που επιτρέπει τη χρήση του χώρου με εναλλακτικούς τρόπους, προσαρμοσμένους στις απαιτήσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας
- Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η πολυπλοκότητα του χώρου, χάρη στην οποία η ίδια σχολική αίθουσα μπορεί να λειτουργήσει εναλλακτικά α) ως αίθουσα συνεργατικής διδασκαλίας και μάθησης, β) ως βιβλιοθήκη-σπουδαστήριο και γ) ως περιβάλλον εκδηλώσεων λόγου και τέχνης.

Τα Εκπαιδευτικά-Πολιτιστικά Κέντρα

Ο σχεδιασμός ενός [Εκπαιδευτικού-Πολιτιστικού Κέντρου](#) έχει ως στόχο να συνδέσει την ανάπτυξη της ακαδημαϊκής μάθησης με την καλλιέργεια του πολιτισμού στο σχολείο. Οι βασικές κατευθύνσεις της λειτουργίας ενός ΕΠΚ είναι:

- Η διαμόρφωση μιας «κουλτούρας συνειδητού αναγνώστη» στους μαθητές

- Η κοινωνικοποίηση των μαθητών, ιδίως μέσα από την καλλιέργεια δεξιοτήτων επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης
- Η επαφή μαθητών και εκπαιδευτικών με την τέχνη και τον πολιτισμό
- Το άνοιγμα του σχολείου στην κοινότητα και η ανάπτυξη χαρακτηριστικών «ανοικτού σχολείου» στην σχολική μονάδα.

Υπαίθριοι χώροι για δραστηριότητες αγωγής και πολιτισμού

Ο βασικός στόχος του σχεδιασμού υπαίθριων χώρων αγωγής και πολιτισμού είναι η δημιουργία ευέλικτων μικροπεριβαλλόντων μάθησης και αναπτύσσεται σε δυο επίπεδα. Το πρώτο αφορά την σφαιρική ανάπτυξη του παιδιού και την καλλιέργεια του πολιτισμού, ενώ το δεύτερο αναφέρεται στην υποστήριξη της επικοινωνίας & αλληλεπίδρασης μεταξύ των διαφορετικών ηλικιακών ομάδων.

Οι χώροι αυτής της κατηγορίας αποτελούνται από μικροπεριβάλλοντα που έχουν την δυνατότητα να λειτουργήσουν εναλλακτικά για δραστηριότητες ακαδημαϊκής και κοινωνικής μάθησης, καλλιέργεια πολιτισμού, συναισθηματική, κοινωνική και σωματική ανάπτυξη. Παράλληλα, το αρχιτεκτονικό πλαίσιο που προσφέρουν συμβάλλει στην ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ του σχολείου και της γειτονιάς.

Εξειδίκευση στον διεπιστημονικό σχεδιασμό σχολικών χώρων

Σχεδιασμός σχολικών κτιρίων με την μέθοδο του Παιδαγωγικού Σχεδιασμού του Χώρου

27 χρόνια (1996 →) επιστημονικής & επαγγελματικής εξειδίκευσης στον αρχιτεκτονικό-παιδαγωγικό σχεδιασμό σχολικών χώρων, με εφαρμογή της Μεθόδου του Παιδαγωγικού Σχεδιασμού του Χώρου.

Στόχος. Πρωταρχικός στόχος είναι η δημιουργία σχολικών χώρων για την ανάπτυξη σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων, ιδίως της συνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας και μάθησης.

Διαδικασία. Οι παρεμβάσεις ακολουθούν 3 άξονες:

1. (Ανα)σχεδιασμός τόσο του σχολικού χώρου όσο και της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ώστε η σχολική μονάδα να λειτουργήσει με τη συνεργατική προσέγγιση της διδασκαλίας και της μάθησης
2. Δημιουργία «Εκπαιδευτικών – Πολιτιστικών Κέντρων (ΕΠΚ) στις σχολικές μονάδες, με στόχο τη σύνδεση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την καλλιέργεια του πολιτισμού
3. Διαμόρφωση χώρων κοινωνικής αλληλεπίδρασης στο σχολείο, με στόχο την ενίσχυση της διαδικασίας κοινωνικοποίησης των μαθητών.

Εφαρμογές. Από το 1996, εκπόνησε σ' αυτό το πλαίσιο αρχιτεκτονικές-παιδαγωγικές μελέτες, οργάνωσε εργοτάξια και επέβλεψε τις εργασίες κατασκευής σε 40 έργα σχολικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα και 2 στην Κύπρο. Σε όλα αυτά τα έργα συντόνισε διεπιστημονικές ομάδες μελέτης από αρχιτέκτονες, παιδαγωγούς, αρχιτέκτονες τοπίου, κοινωνικούς ψυχολόγους και μηχανικούς κτιριακών κατασκευών (βλ. Παράρτημα, πίνακες 1 & 2).

Μια εξειδικευμένη προσέγγιση του εκσυγχρονισμού των σχολικών κτιρίων

Η αρχιτεκτονική των δημόσιων σχολείων ακολουθεί κανονισμούς, που με πολύ συγκεκριμένο τρόπο καθορίζουν τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό τους. Γι' αυτό, συνήθως, τα σχολικά κτίρια έχουν παρόμοια λειτουργικά και αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά.

Συνεπώς, στην περίπτωση ανασχεδιασμού/ εκσυγχρονισμού σχολικών κτιρίων, τα αρχιτεκτονικά στοιχεία που απαιτείται να αλλάξουν είναι συνήθως τυποποιημένα και κοινά σε όλα τα κτίρια. Γι' αυτό και η χωρική/ παιδαγωγική μετατροπή τους μπορεί εύκολα να ακολουθήσει ενιαία αρχιτεκτονικά, αισθητικά και παιδαγωγικά κριτήρια.

Αυτή η προσέγγιση του Δημήτρη Γερμανού επιτρέπει τον σχεδιασμό συστηματικών μαζικών παρεμβάσεων για ανασχεδιασμό και εκσυγχρονισμό σχολικών κτιρίων, ακολουθώντας ενιαία παιδαγωγικά και αρχιτεκτονικά κριτήρια. Επιπλέον, η χρήση τυποποιημένων χωρικών στοιχείων σε ευρεία κλίμακα καθιστά εφικτή την σημαντική μείωση του κόστους των κατασκευών.

Επιστημονικές δημοσιεύσεις (επιλογή)

Δημοσίευσε δυο βιβλία για τα περιβάλλοντα μάθησης. Επίσης, δημοσίευσε κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους με σύστημα κριτών και επιστημονικά άρθρα στον τομέα του.

Βιβλία (μονογραφίες)

Γερμανός, Δ. *Οι τοίχοι της γνώσης. Σχολικός χώρος και εκπαίδευση*. Αθήνα: Γκούτενμπεργκ, 2002, 2006 και 2012, Παιδαγωγική σειρά, σ. 527. Κωδ. στον «Εύδοξο»: 31880.

Γερμανός, Δ. *Χώρος και διαδικασίες αγωγής*. Αθήνα: Γκούτενμπεργκ, 1993, 2000 και 2006, Παιδαγωγική σειρά, σ. 180. Κωδ. στον «Εύδοξο»: 32136.

Επιστημονικά άρθρα - μελέτες (επιλογή)

Γερμανός, Δ. (2020). «Από τον χώρο για το παιδί, στον χώρο του παιδιού στο σχολείο: Σχεδιάζοντας από την πλευρά του χρήστη. Στο Γερμανός, Δ., Τσουκαλά, Κ. (επιμ.), *Παιδική-χωρική αφηγηματικότητα* (συλλογικός τόμος, υπό έκδοση). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Germanos, D., Geka, M. (2020) « Penser, agir, apprendre : espace et représentations sociales en milieu éducatif ». In : Dargentas, M. (ed). *Penser et agir dans les espaces et dans les villes*. Actes du Colloque international tenu à Brest le 15-16 Octobre 2015. Brest : Presses Universitaires (sous presse).

Alexandra Gkloumpou & Dimitris Germanos (2020). "The importance of classroom cooperative learning space as an immediate environment for educational success. An action research study in Greek Kindergartens", *Educational Action Research*, DOI: 10.1080/09650792.2020.1771744. Link: <https://doi.org/10.1080/09650792.2020.1771744>, accessed at June, 2, 2020.

Γερμανός, Δ. (2019). «Ο σχολικός χώρος: αρχιτεκτονικές, παιδαγωγικές και ψυχοκοινωνικές παράμετροι.» Στο: *Δελτίο Εκπαιδευτικού Προβληματισμού και Επικοινωνίας*, Σχολή IM Παναγιωτόπουλου, τεύχος 62) <http://www.deltio-imp.gr/>

Γερμανός, Δ. (2018). ««Δημιουργώντας τον χώρο του παιδιού στο σχολείο: η προσέγγιση "Υ" και ο Παιδαγωγικός Σχεδιασμός του Χώρου»». Στο Γερμανός, Δ., Τσουκαλά, Κ. (επιμ.), *Χώροι*

για το παιδί ή χώροι του παιδιού; Πρακτικά διεπιστημονικού συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή, Θεσσαλονίκη 19-21 Μαΐου 2017.

<https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/childspace/article/view/1427>, accessed at June, 15, 2020.

Γερμανός, Δ., Γκλούμπου, Α. (2018). «Το παιδί δημιουργεί τον χώρο του: αρχιτεκτονικές, παιδαγωγικές και ψυχοκοινωνικές παράμετροι». Στο Γερμανός, Δ., Τσουκαλά, Κ. (επιμ.), *Χώροι για το παιδί ή χώροι του παιδιού; Πρακτικά διεπιστημονικού συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή*, Θεσσαλονίκη 19-21 Μαΐου 2017.

<https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/childspace/article/view/1431>, accessed at June, 15, 2020.

Γερμανός, Δ. (2018). «Η έρευνα-δράση-επιμόρφωση και ο χώρος ως παράγοντες της εκπαιδευτικής αλλαγής». Στο: Κατσαρού, Ε., Τσάφος, Β. (επιμ.), *Ορίζοντας την έρευνα-δράση στην Ελλάδα*. Αθήνα & Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης/ ΕΚΠΑ, 81-100.

http://www.actionresearch.gr/sites/default/files/1o_symposio.pdf

Γερμανός, Δ. (2015). «Παιδαγωγικός ανασχεδιασμός του σχολικού χώρου: Μια προσέγγιση της αναβάθμισης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος μέσα από την αλλαγή της σχέσης του παιδιού με το χώρο». Στο Γουργιώτου, Ε. (επιμ.) *Αρχιτεκτονικές & εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για τη δημιουργία τόπων μάθησης στο Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Δίσιγμα, 45-58.

Germanos, D. (2015). «The Place as factor of the pedagogical quality of space». In Germanos, D. Liapi, M. (eds), *Places for Learning Experiences. Think, Make, Change*. Digital Proceedings of the Symposium with International Participation, Thessaloniki, 09-10 January 2015. Athens: Greek National Documentation Centre, 46-55, <http://epublishing.ekt.gr/el/12239>.

Γερμανός, Δ. (2015). «Ανθρωποκεντρική προσέγγιση του χώρου». Στο Αργυρόπουλος, Β., Χαρμονικολάου, Σ., Κανάρη, Χ. (επιμ.) *Πολιτισμός/ Ειδική Αγωγή*. Η πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον των μουσείων και των αρχαιολογικών χώρων. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 292-299.

Γερμανός, Δ. (2014). «Αναμορφώνοντας το σχολικό χώρο: Από τον χώρο των κανονισμών, στο χώρο για το παιδί». Στο: Τζεκάκη, Μ., Κανατσούλη, Μ. (επιμ.). *Αναστοχασμοί για την παιδική ηλικία*. Πρακτικά διεπιστημονικού συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή, Θεσσαλονίκη 31/10-1/11 2014. Θεσσαλονίκη: ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ, 448-467 (ηλεκτρονική έκδοση) <http://www.nured.auth.gr/congress2014/>

Γερμανός, Δ. (2013). Οι εκπαιδευτικοί διαχειρίζονται την αλλαγή στη σχολική τάξη. Σχέση έρευνας, επιμόρφωσης και πειραματικών παρεμβάσεων στο εκπαιδευτικό περιβάλλον. *Επιστημονική Επετηρίδα ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*.

http://ptde.uoi.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=66&Itemid=40&lang=el

Γερμανός, Δ. (2011). Ο χώρος ως παράγοντας αναβάθμισης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στο Νηπιαγωγείο. Στο Χρυσαφίδης, Κ., Σιβροπούλου, Ρ. (επιμ.), *Αρχές και προοπτικές της προσχολικής εκπαίδευσης*: Τιμητικός τόμος για την Ε. Κουτσουβάνου Αθήνα: Κυριακίδης, σ. 23-44.

Γερμανός, Δ. (2010). Ο «παιδαγωγικός ανασχεδιασμός του σχολικού χώρου»: μια μέθοδος αναβάθμισης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, μέσα από αλλαγές στο χώρο. Στο Γερμανός, Δ., Κανατσούλη, Μ. (επιμ.), ΤΕΠΑΕ 09, *Πρακτικά επιστημονικών εκδηλώσεων του ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ, 2007-09*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010, σ. 21-54.

Germanos, D., Gavriilidis, S., Arvaniti, I. (2009). School creates its own library: A case study. Proceedings of the 38th Annual Conference of the International Association of School

Librarianship (IASL), *School Libraries in the Picture*. Padova, 2-4 September 2009 (ηλεκτρονική έκδοση).

Germanos, D. (2009). «Le réaménagement éducatif de l'espace scolaire, moyen de transition de la classe traditionnelle vers une classe coopérative et multiculturelle ». *Gerflint*, Paris : *Synergies/ Sud-est européen*, 2, σ. 85-101

Γερμανός, Δ. (2008). «Το Μουσείο 'πάει σχολείο'; Στο Νάκου, Ε., Βέμη, Β. (επιμ.) *Μουσεία και εκπαίδευση - γενικός απολογισμός, κριτική αποτίμηση και προοπτικές* Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου, Βόλος, Μάιος 2007, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γερμανός, Δ., Αρβανίτη, Α., Γρηγοριάδης, Α., Κλιάπης, Π (2007). «Οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν τη διαδικασία και το αποτέλεσμα της δημιουργίας συνεργατικού περιβάλλοντος στην τάξη τους, στο πλαίσιο μιας έρευνας-δράσης», στο Καψάλης, Γ.Δ., Κατσίκης, Α.Ν. (επιμ.), *Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας*. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Επιστημών Αγωγής.

Γερμανός, Δ., Αρβανίτη, Α., Γρηγοριάδης, Α., Κλιάπης, Π. (2007). «Οι αντιλήψεις των μαθητών για τη νέα συνεργατική τους τάξη και τα κριτήρια με τα οποία την αξιολογούν», στο: Χατζηδήμου et al (επιμ.), *Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*. Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 487-495.

Γερμανός, Δ. (2006). «Αλλαγές στο σχολικό χώρο για αναβάθμιση του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στο Ολοήμερο σχολείο», στο: Κυρίδης, Α., Τσακίριδου, Ε., Αρβανίτη, Ι., (επιμ.), *Η λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού σχολείου στην Ελλάδα. Έρευνα πεδίου και θεωρητική προσέγγιση*. Αθήνα: Γκούτενμπεργκ, 185-238.

Γερμανός, Δ. (2006). «Χώρος και διαμόρφωση της συμπεριφοράς στο κοινωνικό περιβάλλον», στο: Συγκολίτου, Ε. (επιμ.) *Περιβαλλοντική Ψυχολογία: Σύγχρονες τάσεις στον ελλαδικό χώρο*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 43-64.

Γερμανός, Δ. (2006). «Η σχολική βιβλιοθήκη: Οργάνωση του χώρου και εκπαιδευτική διαδικασία», στο: Βιβλιολογείο (επιμ.), *Περίβιβλος 2005*, Φλώρινα, 67-92.

Γερμανός, Δ. (2006). «Χώρος και εκπαιδευτικό περιβάλλον στο σύγχρονο νηπιαγωγείο», στο: Παπαλεοντίου-Λουκά Ε. (επιμ.), *Σύγχρονες Προσεγγίσεις στο Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός .

Γερμανός, Δ. (2006). «Θέματα οργάνωσης του χώρου στη δημιουργία εκπαιδευτικού περιβάλλοντος για Διαθεματικά Προγράμματα Σπουδών», στο: Γερμανός Δ., Παναγιωτίδου Ε. (επιμ.), *Η «Διαθεματική» Προσέγγιση της Διδασκαλίας και της Μάθησης στην Προσχολική και την Πρώτη Σχολική Ηλικία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 40-51.

Γερμανός, Δ., (2004). Το παιχνίδι, μια άλλη προσέγγιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στο Χατζηκαμάρη, Π., Κοκκίδου, Μ. (επιμ.), *Το παιχνίδι στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 63-76.

Γερμανός, Δ. (2003). «Παιδαγωγικός ανασχεδιασμός του σχολικού χώρου για την προώθηση της Συνεργατικής Μάθησης», στο: Χαραλάμπους Ν. (επιμ.), *Το Συνεργατικό Σχολείο: Από τη Θεωρία στην Πράξη*. Λευκωσία: Κυπριακός Σύνδεσμος Συνεργατικής Μάθησης, 79-88.

Γερμανός, Δ., Γεωργόπουλος, Α. et al., (2002). Η Λειτουργία του Χώρου ως Υλικό Πεδίο Αγωγής: Εφαρμογή σε ένα Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Νηπιαγωγείο. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 33, 94-114.

Τσουκαλά Κ., Γερμανός Δ. (2001). Από την αντίληψη και την αξιολόγηση του χώρου στο σχεδιασμό περιβάλλοντος για παιδιά-Το παράδειγμα της Θέρμης στην Ελλάδα, *Επιστημονική Επετηρίδα Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ*, ΙΖ' (1999-2000), 141-166.

Γερμανός, Δ. (2000α). Παρεμβάσεις στο σχολικό χώρο και αλλαγή των εκπαιδευτικών πρακτικών, στο: Τσουκαλά Κ. (επιμ.) *Αρχιτεκτονική, παιδί και αγωγή*. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 1998. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 157-202.

Γερμανός Δ., Τσουκαλά Κ., (2000β). Επεμβάσεις στους υπαίθριους χώρους της Θέρμης με στόχο τη δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος για εφήβους, στο: Τσουκαλά Κ. (επιμ.) *Αρχιτεκτονική, παιδί και αγωγή*. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 1998. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 71-114.

Παράρτημα

Η «προσέγγιση U» υλοποιημένη με την εφαρμογή της Μεθόδου ΠΣΧ:
παραδείγματα

Περιεχόμενα

1.	Πολυδύναμες αίθουσες διδασκαλίας	16
2.	Εκπαιδευτικά-Πολιτιστικά Κέντρα	18
3.	Υπαίθριοι χώροι για δραστηριότητες αγωγής και πολιτισμού	25
4.	Παιδαγωγικός / αρχιτεκτονικός σχεδιασμός χώρων μάθησης (πίνακες μελετών)	28

1. Πολυδύναμες αίθουσες διδασκαλίας

9ο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Κιλκίς

Πριν: αίθουσα πληροφορικής

Μετά: Παιδαγωγικό περιβάλλον σχεδιασμένο για την ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας και την καλλιέργεια κουλτούρας συνειδητού αναγνώστη στα παιδιά.

4ο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Μενεμένης, πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης.

Πριν: πλεονάζουσα αίθουσα διδασκαλίας που παραχωρήθηκε για συνεδριάσεις του συλλόγου γονέων.

Μετά: Δημιουργία «περιβάλλοντος κατοικίας» στην αίθουσα, σε συνδυασμό με εφαρμογή διαρρύθμισης προσαρμοσμένης στις απαιτήσεις της συνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας και μάθησης.

2. Εκπαιδευτικά-Πολιτιστικά Κέντρα

Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο στην Χρυσαιγή Λαγκαδά

Πριν: αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, με ιδιαίτερα προβλήματα συντήρησης και αισθητικής.

Μετά. Διαμόρφωση ευέλικτων χώρων με εναλλακτικές χρήσεις: περιοχή μελέτης & σκηνή για παραστάσεις (σε υψωμένο επίπεδο στο βάθος), περιοχή εργασίας σε ομάδες & χώρος θεατών για εκδηλώσεις λόγου και τέχνης (σε πρώτο πλάνο).

Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο στην Χρυσαιγή Λαγκαδά (συνέχεια)

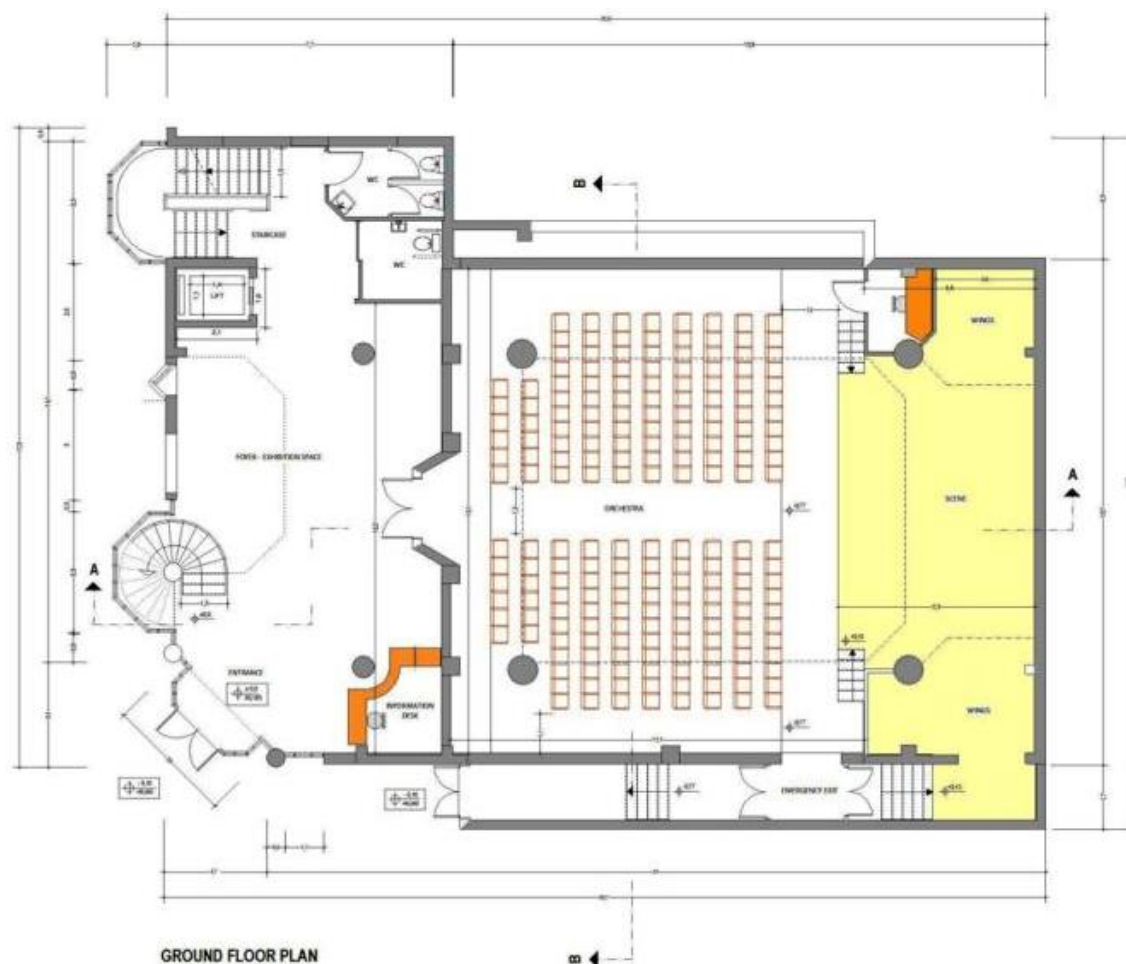
Πριν: άποψη της εισόδου της αίθουσας.

Μετά: οργάνωση του χώρου σε επίπεδα, που μπορεί να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά ως σχολική βιβλιοθήκη, ως περιοχή για εργασία ομάδων & ως χώρος ακροατηρίου για εκδηλώσεις λόγου και τέχνης .

Συγκρότημα του 4ου & 11ου Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων Συκεών, πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης

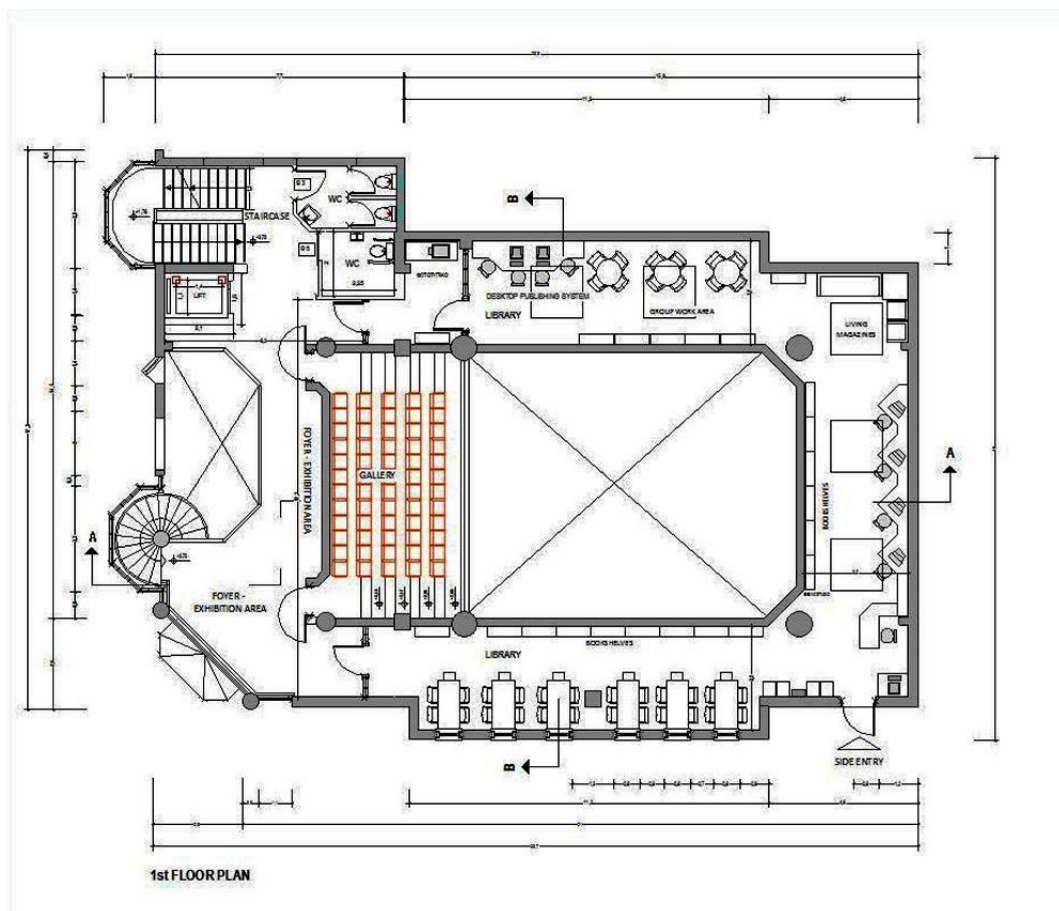
Εκπαιδευτικό-Πολιτιστικό Κέντρο που εξυπηρετεί τόσο το σχολείο, όσο και την τοπική κοινωνία (κοινότητα)

Αρχιτεκτονικά σχέδια/ 1

Ισόγειο: Είσοδος, εξυπηρέτηση κοινού, φουαγιέ και αίθουσα εκδηλώσεων λόγου και τέχνης (θέατρο, χορός, κινηματογράφος, διαλέξεις)

Συγκρότημα του 4ου & 11ου Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων Συκεών (συνέχεια)

Αρχιτεκτονικά σχέδια/ 2 & 3

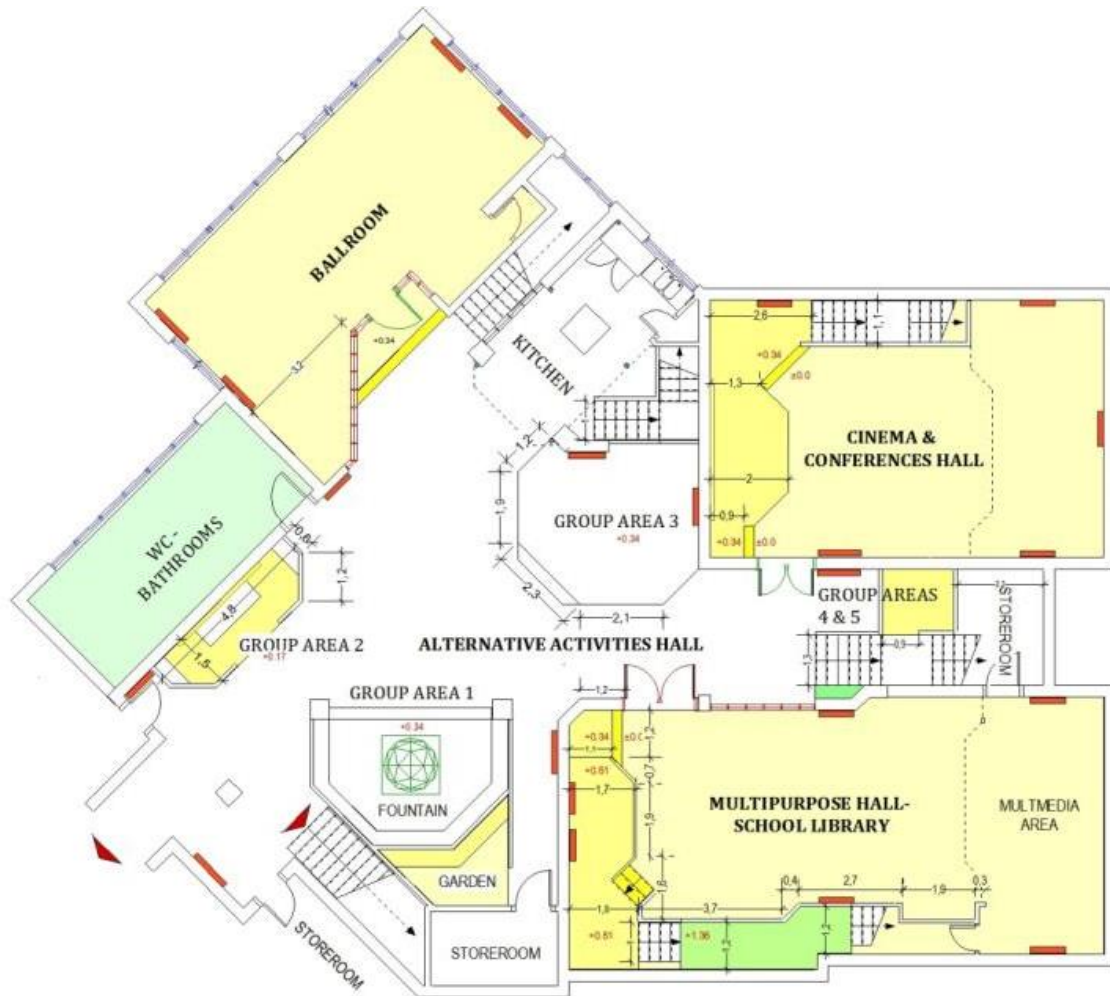
Όροφος: Εξώστης χώρου εκδηλώσεων και, περιμετρικά, βιβλιοθήκη – σπουδαστήριο.

Όψη προς την δύση (είσοδος).

21ο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης

Εκπαιδευτικό-Πολιτιστικό Κέντρο που εξυπηρετεί τόσο το σχολείο, όσο και την τοπική κοινωνία (κοινότητα)

1st level area (central)

Αρχιτεκτονικά σχέδια/ 1

1ο επίπεδο (κεντρικό):

Είσοδος,

Αίθουσα εκδηλώσεων λόγου και τέχνης (θέατρο, χορός, κινηματογράφος, διαλέξεις), με εναλλακτική χρήση ως σχολική βιβλιοθήκη-σπουδαστήριο,

Αίθουσα κινηματογράφου, με εναλλακτική χρήση ως αίθουσα διαλέξεων και σεμιναρίων

Αίθουσα χορού

Κεντρικό χολ για λειτουργία ομίλων αγωγής και πολιτισμού, με εναλλακτική χρήση ως χώρος εκδηλώσεων και εστιατόριο για το ολόήμερο σχολείο

21ο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης (συνέχεια)

Πριν: το κεντρικό χολ, με εμφανείς τις εγκαταστάσεις θέρμανσης και πυρόσβεσης

Μετά: χώροι ομίλων για δραστηριότητες αγωγής και πολιτισμού/ ενιαίος χώρος εκδηλώσεων /εστιατόριο ολοήμερου σχολείου

21ο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης (συνέχεια)

Πριν: αίθουσα γυμναστικής

Μετά: βιβλιοθήκη-σπουδαστήριο, με εναλλακτική χρήση ως χώρος μικρών μουσικών σχημάτων και εκδηλώσεων λόγου

3. Υπαίθριοι χώροι για δραστηριότητες αγωγής & πολιτισμού

2ο Δημόσιο Γυμνάσιο Συκεών

Υπαίθριοι χώροι που αξιοποιούνται τόσο από το σχολείο, όσο και από την κοινότητα

Πριν: αδιαμόρφωτος χώρος (άποψη από τον κεντρικό δρόμο). Στο βάθος το μνημείο του Επταπυργίου.

Μετά: εσωτερικός περιμετρικός δρόμος που αξιοποιείται για δραστηριότητες αθλητισμού και ελεύθερου χρόνου από το σχολείο και, εναλλακτικά, ως χώρος περιπάτου από την κοινότητα. Στο εσωτερικό της περιμέτρου εστίες δραστηριοτήτων αγωγής και ελεύθερου χρόνου: κιόσκια, καθιστικά, μικρό γήπεδο.

2ο Δημόσιο Γυμνάσιο Συκεών (συνέχεια)

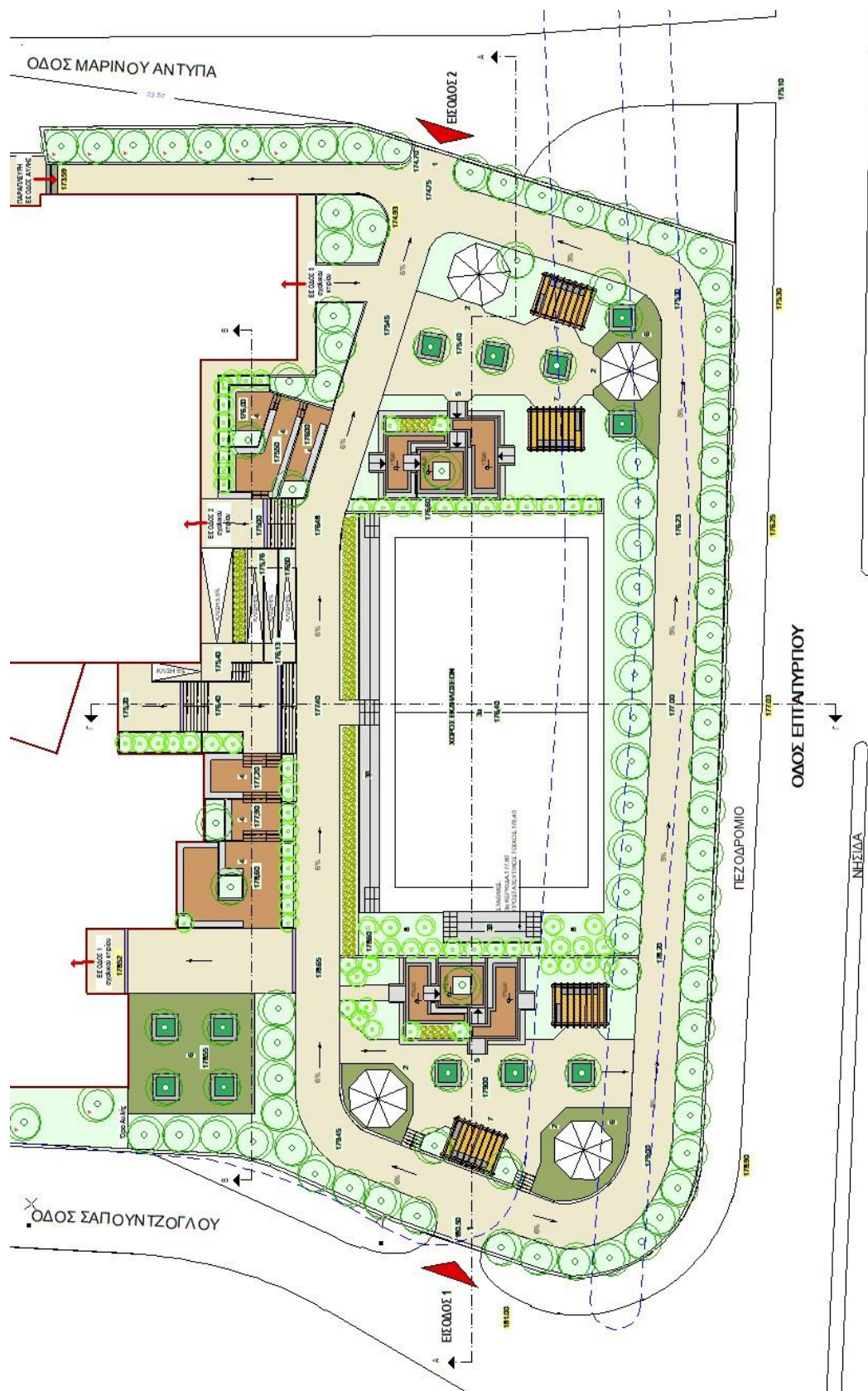

Πριν: ο αδιαμόρφωτος χώρος και στο βάθος η πόλη (άποψη από το σχολικό συγκρότημα)

Μετά: από την ίδια οπτική γωνία, εστίες δραστηριοτήτων αγωγής και ελεύθερου χρόνου

2ο Δημόσιο Γυμνάσιο Συκεών (συνέχεια)

Μετά: Κάτοψη

Υπαίθριες τάξεις

Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο «Ευρωπαϊκό Πρότυπο». Δήμος Ελληνικού, Αττική

Πριν

Μετά

4. Παιδαγωγικός / αρχιτεκτονικός σχεδιασμός χώρων μάθησης

Πίνακας 1

Μελέτες αρχιτεκτονικού & παιδαγωγικού ανασχεδιασμού σχολικών κτιρίων (επιλογή).

Έργα αρχιτεκτονικού ανασχεδιασμού για την χωρική & παιδαγωγική αναβάθμιση σχολείων	Χρηματοδότηση	Έτος	
		Σχεδιασμός	Κατασκευή
Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Μαυροχωρίου, Νομός Καστοριάς	Δημοτική ενότητα Μαυροχωρίου	1996	1997
Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Πομού, Κύπρος	Κοινότητα Πομού & Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων	1999	2000
Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Μένοικου, περιοχή Λευκωσίας, Κύπρος	Κοινότητα Μένοικου & Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων	2000	2002
8ο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Νεάπολης, πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης	Δήμος Νεάπολης	2002-03	2003-04
Υπαίθριοι χώροι αγωγής 2 δημόσιων Δημοτικών Σχολείων και δυο δημόσιων Νηπιαγωγείων στο Μαυροχωρίου Καστοριάς	Δημοτική ενότητα Μαυροχωρίου	2003	2004-05
Συγκρότημα των 24ου, 77ου & 110ου Δημοσίων Νηπιαγωγείων Θεσσαλονίκης	Ιδιωτική χορηγία	2003	2004
2ο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Συκεών 3ο Δημόσιο Γυμνάσιο Συκεών 2ο Δημόσιο Νηπιαγωγείο Συκεών, πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης	Δήμος Συκεών	2004	2005-06 2006 2005-06
Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Οίας (Σαντορίνη)	Κοινότητα Οίας	2006	2007
Συγκρότημα των 3ο & 6ο Δημοσίων Δημοτικών Σχολείων Συκεών	Δήμος Συκεών	2008	2009-10
Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο «Ευρωπαϊκό Πρότυπο» Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο «Ευρωπαϊκό Πρότυπο», Δήμος Ελληνικού, Πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών	«Ευρωπαϊκό Πρότυπο»/	2010	2010-11
Συγκρότημα των 3ο & 6ο δημοσίων Νηπιαγωγείων Συκεών	Δήμος Συκεών	2010	2012
Υπαίθριοι χώροι αγωγής του ιδιωτικού Δημοτικού Σχολείου «Εκπαιδευτήρια	«Εκπαιδευτήρια Καντά»/	2011	2013

Έργα αρχιτεκτονικού ανασχεδιασμού για την χωρική & παιδαγωγική αναβάθμιση σχολείων	Χρηματοδότηση	Έτος	
		Σχεδιασμός	Κατασκευή
Καντά», Δήμος Βριλησίων, πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών			
Υπαίθριοι χώροι αγωγής των 4ο & 11ο Δημοσίων Δημοτικών Σχολείων Συκεών	Δήμος Συκεών	2011	2014
Πολυδύναμος υπαίθριος χώρος, που εξυπηρετεί το σχολείο και την γειτονιά, του 2ου Δημοσίου Γυμνασίου Συκεών	Δήμος Συκεών	2012-13	2015-16
Αρχιτεκτονική & παιδαγωγική αναβάθμιση του ιδιωτικού Δημοτικού Σχολείου «Άσυλο», Δήμος Θέρμης, Νομός Θεσσαλονίκης. Αντικείμενο: εφαρμογή της μεθόδου ΠΣΧ στην αρχιτεκτονική μελέτη	«Άσυλο», Θεσσαλονίκη	2015	2016→ (σε εξέλιξη)
Αρχιτεκτονικός & παιδαγωγικός ανασχεδιασμός 12 Δημοσίων Σχολείων στο πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών αντικείμενο: εσωτερική αξιολόγηση του προγράμματος (υπεύθυνος της ομάδας Ε.Α.)	«Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος», Αθήνα	2016	2016→ (σε εξέλιξη)
Ανασχεδιασμός χώρων μελέτης εκπαιδευτικού προσωπικού Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο «Ευρωπαϊκό Πρότυπο», - Δήμος Ελληνικού Πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών	«Ευρωπαϊκό Πρότυπο»/	2023	2023→ (σε εξέλιξη)

Πίνακας 2

Μελέτες αρχιτεκτονικού & παιδαγωγικού σχεδιασμού νέων σχολικών κτιρίων και υπαίθριων χώρων αγωγής και πολιτισμού (επιλογή).

Διεπιστημονικές μελέτες (αρχιτεκτονικές & παιδαγωγικές) για την κατασκευή νέων σχολικών κτιρίων	Χρηματοδότηση	Έτος	
		Σχεδιασμός	Κατασκευή
Σχεδιασμός ενός Εκπαιδευτικού-Πολιτιστικού Κέντρου στο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο της Χρυσαιγής, Λαγκαδά.	ΕΠΕΑΕΚ / σύμβαση ΕΛΚΕ ΑΠΘ/1998	1999	1999-2000
Σχεδιασμός ενός Εκπαιδευτικού-Πολιτιστικού Κέντρου στο 25ο Δημοτικό Σχολείο Τριανδρίας, πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης	Ιδιωτική χορηγία/	2002	2002
Σχεδιασμός ενός Εκπαιδευτικού-Πολιτιστικού Κέντρου στο 21ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης	Ιδιωτική χορηγία	2003	2003

Διεπιστημονικές μελέτες (αρχιτεκτονικές & παιδαγωγικές) για την κατασκευή νέων σχολικών κτιρίων	Χρηματοδότηση	Έτος	
		Σχεδιασμός	Κατασκευή
Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο «Χατζήβεη» στη Νέα Φιλαδέλφεια, πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών	«Στυλιανός Χατζήβεης ΑΕ-Εκπαιδευτήρια Μερόπης Χατζήβεη»	2003/ 2010 (αναθεώρηση)	Προσεχώς
Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο «Χατζήβεη» στη Νέα Φιλαδέλφεια		2004/ 2014 (αναθεώρηση)	Προσεχώς
Ιδιωτικό Γυμνάσιο & Λύκειο «Χατζήβεη» στη Νέα Φιλαδέλφεια		2005/ 2015 (αναθεώρηση)	Προσεχώς
Σχεδιασμός ενός Εκπαιδευτικού-Πολιτιστικού Κέντρου στο συγκρότημα των 4ου & 11ου Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων Συκεών	Δήμος Συκεών	2005	Προσεχώς
Σχεδιασμός ενός Εκπαιδευτικού-Πολιτιστικού Κέντρου στο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Οίας στην Σαντορίνη	Κοινότητα Οίας/	2009-10	Προσεχώς
Υπαίθριοι χώροι αγωγής και πολιτισμού που συνδέουν το σχολείο με την γειτονιά, στο 2ο Δημόσιο Γυμνάσιο Συκεών	Δήμος Συκεών	2010-11	2016
Εξειδικευμένος σύμβουλος στην εκπόνηση της αρχιτεκτονικής μελέτης των 1 ^{ου} & 5 ^{ου} Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων Συκεών	Μητροπολιτική Αναπτυξιακή Θεσσαλονίκης ΑΕ	2022→	Σε εξέλιξη